

Datum

5 december 2022

Zaaknummer

2022-015316

Onderwerp

Wet natuurbescherming –
Bezwaarprocedure Faunabescherming
Schriftelijke reactie

Inlichtingen bij

5.1.2e
026 5.1.2e
post@gelderland.nl

Blad

1 van 6

Geachte Commissie en Leden,

Hierbij ontvangt u onze schriftelijke reactie op het bezwaarschrift van de Faunabescherming naar aanleiding van de door Gedeputeerde Staten verleende ontheffing van 17 oktober 2022. De hoorzitting is geagendeerd op 20 december aanstaande.

Gedeputeerde Staten zullen voor de zitting tevens 5.1.2e wolvenexpert en als wolvendeskundige verbonden aan de Zoogdierenvereniging, ter zitting een toelichting laten geven op de ontwikkeling van het vertoonde gedrag van de wolf. Gedeputeerde Staten zullen tijdens de hoorzitting ook een chronologische tijdslijn van de gebeurtenissen weergeven.

De ontheffing ziet op het gebruiken van een paintball-wapen tegen wolven welke afwijkend gedrag vertonen. De Faunabescherming heeft op 4 november 2022 tegen deze ontheffing bezwaar gemaakt en bij de Rechtbank Utrecht een verzoek om voorlopige voorziening ingediend. Bij uitspraak van 30 november 2022 heeft de Voorzieningenrechter deze ontheffing geschorst totdat de beroepstermijn van het door Gedeputeerde Staten te nemen besluit op het bezwaarschrift is verstreken.

De Voorzieningenrechter heeft kort weergegeven voorlopig overwogen niet overtuigd te zijn dat de verleende ontheffing rechtmatig is genomen nu de in de ontheffing opgenomen motivering tekort schiet. Vooralsnog is niet aangetoond dat de wolf met toepassing van het middel paintball-geweer opzettelijk mag worden verstoord in belang van openbare veiligheid en dat geen sprake is van bevredigende alternatieven. De Voorzieningenrechter geeft in haar uitspraak aan dat Gedeputeerde Staten in de te nemen beschikking op bezwaar de ontheffing op grond van de geconstateerde gebreken dienen aan te vullen of aan te passen.

Gedeputeerde Staten zien op grond van de door de Faunabescherming aangevoerde gronden en de uitspraak van de Voorzieningenrechter mogelijkheden de verleende ontheffing in stand te laten door de volgende aanvullende voorschriften in de ontheffing op te nemen:

- De ontheffing geldt uitsluitend op het gebied van het Nationaal Park Hoge Veluwe (het park), dit voorschrift treedt dan in de plaats van het huidige voorschrift 1;
- Tijdens de uitvoering van de ontheffing zorgt de houder van de ontheffing er voor dat een tweede persoon aanwezig is om het publiek ter plaatse te informeren en de actie op beeld vast te leggen t.b.v. monitoring van het effect. Dit wordt dan toegevoegd aan voorschrift 8;
- De ontheffing geldt voor die wolven die afwijkend gedrag vertonen waarbij onder afwijkend gedrag wordt verstaan gedrag waarbij een wolf mensen of hun voertuigen benaderd binnen een afstand van 30 meter, dit wordt dan toegevoegd aan voorschrift 9;
- De ontheffing wordt slechts toegepast in situaties waarin op dat moment afwijkend gedrag wordt vertoond. Tijdens de uitvoering dient de houder van de ontheffing er voor zorg te dragen dat de veiligheid van aanwezige mensen is gegarandeerd. Om die veiligheid te waarborgen wordt de wolf eerst met handgebaren en luid spreken op voldoende afstand van mens of voertuig verjaagd, gebruik van de paintball volgt daarna. Voor het toepassen van paintballmiddel geldt een minimumafstand van 15 meter en een maximumafstand van 30 meter, daarbij dient gericht te worden op de bilspeer en alleen indien sprake is van een stilstaande of langzaam bewegende wolf zodat nauwkeurig gericht kan worden. Dit betreft dan een nieuw voorschrift dat als voorschrift 11 aan de ontheffing wordt toegevoegd;
- Van de uitvoering wordt een logboek bijgehouden, dit wordt dan toegevoegd als voorschrift 12.

De noodzakelijkheid van het afschrikken

Ten aanzien van de noodzaak merken Gedeputeerde Staten op dat uit vaste rechtspraak blijkt dat voor het aantonen van de betreffende noodzaak niet is vereist dat het aan de orde zijnde middel pas mag worden ingezet als incidenten zich hebben voorgedaan. Op vrijdag 7 oktober ontvingen wij advies van een deskundige van de Zoogdiervereniging om tot afschrikken over te gaan¹. De Zoogdiervereniging en de daaraan verbonden ecologen en ethologen achten wij deskundig in deze. Nu deze berichten (in geanonimiseerde vorm) zijn bijgevoegd achten wij de noodzaak tot ingrijpen voldoende aangetoond.

Ontbreken van andere bevredigende oplossingen

Ten aanzien van het beoordelen van andere bevredigende oplossingen wijzen Gedeputeerde Staten erop dat alle bij haar bekende afschrikmiddelen zijn beoordeeld voorafgaand aan de aanvraag. Het gaat dan naast de uiteindelijk gekozen methode specifiek om het afschrikken met rubber kogel, rubber hagel, beanbags, pepperspray, het gooien van stenen of gebruik van de katapult in combinatie met projectielen. Deskundigen zijn het er veelal over eens dat het gebruik van paintball daarbij het best scoort omdat het gericht kan worden toegepast en weinig kans op verwonding veroorzaakt². Inzet van paintball heeft als voordeel dat deze een zichtbare markering achterlaat wat de toekomstige herkenbaarheid ten goede komt. Overigens is het paintball geweer ook in Vlaanderen aangeschaft voor het afschikken van de wolf maar nog niet ingezet. Hiervoor baseren wij ons op een mondelinge mededeling van een medewerker van het Agentschap Natuur en Bos Vlaanderen van 28 november 2022.

¹ Zie bijgevoegd logboek, onderdeel a

² zie bijlage "Advies deskundigen toepassing paintball"

Het door bezwaarmaker gedane voorstel grote delen van het Nationaal Park Hoge Veluwe af te sluiten, beschouwen Gedeputeerde Staten als geen (volwaardig) alternatief. De reden hiervoor is dat niet kan worden onderbouwd op welk deel die afsluiting dan zou moeten zien. Zo zijn er ook waarnemingen van wolven buiten de voorgestelde zone en zijn deskundigen het er over eens dat wolven in principe binnen de gehele begrenzing van het park actief kunnen zijn. Dat is ook logisch gezien de reguliere grootte van territoria. Zoals ook de Factfindingstudy “De wolf terug in Nederland” aangeeft bedraagt een gemiddelde territoriumomvang 200 vierkante kilometer (variërend tussen 80 en 400 vierkante kilometer), ter indicatie het park kent een omvang van ruim 50 vierkante kilometer. Verscherpt toezicht op het niet voeren en niet treden buiten bestaande wegen en paden en een stopverbod voor voertuigen op de Wildbaanweg ter hoogte van de zandverstuiving zijn als ondersteunende maatregelen naar het oordeel van Gedeputeerde Staten voldoende.

Waarom wordt het doden van de wolf met afwijkend gedrag nog niet noodzakelijk geacht?

Het LCIE bracht op 23 november 2022 een advies uit waarin onder andere wordt geadviseerd de betreffende wolf al te doden. Dit advies wordt door Gedeputeerde Staten niet onderschreven nu het advies zonder onderzoek ter plaatse en dus onzorgvuldig tot stand is gekomen. In tegenstelling tot de betreffende onderzoekers zijn GS zeer regelmatig op het park aanwezig om de feitelijke situatie op de voet te volgen. Daarbij winnen toezichthouders informatie in door gesprekken met parkbeheerders, bezoekers en bijvoorbeeld fotograferen en controleren zij het terrein op mogelijke sporen. Daarvan houden zij een logboek bij. De ontwikkelingen worden indien daar aanleiding toe is voorgelegd aan deskundigen. Als voorbeeld wordt verwezen naar een wolf die een fietser achtervolgde en waarvoor advies is ingewonnen. Dit wordt door de deskundige ter zitting toegelicht. Er zijn op het moment van het nemen van het besluit geen aanwijzingen voor een verdergaand ingrijpen dan afschrikking. Ook ten tijde van het opstellen van dit verweer zijn die er niet, voor zover relevant voor de reactie op bezwaar.

Waarom kan nu worden volstaan met afschrikken en hoeven bepaalde wolven niet te worden voorzien van zenderapparatuur?

Diverse deskundigen hebben recent geadviseerd de wolf voorafgaand aan het afschrikken te zenderen. Dit is een te beperkte uitleg van het vooraf zorgvuldig tot stand gekomen beleid terwijl het zenderen, vanwege zijn grote impact op de wolf, terughoudend moet worden toegepast. GS hebben niet gekozen voor zenderen als onderdeel van het afschrikken. Zo benadrukt het Interprovinciaal wolvenplan³ onder meer:

“Het is daarbij een optie om het dier te voorzien van een zender...” en “Vanuit wetenschappelijk oogpunt is het zenderen van een wolf uiteraard interessant maar vanuit het perspectief omgaan met een probleemsituatie is het niet steeds nodig om een wolf te vangen en te zenderen [enz]”.

Het vangen en zenderen⁴ is slechts aan de orde als er twijfel bestaat over of sprake is van hetzelfde individu. Die twijfel is er niet.

³ Pagina 16 van het IPO wolvenplan;

⁴ Pagina 17 van het IPO wolvenplan.

Verder is het in dit geval niet noodzakelijk het dier meer nauwgezet te kunnen monitoren aangezien het dier relatief plaats getrouw is aangezien het zich rondom de zandverstuiving nabij Wildbaanweg in het centrum van het park bevindt. Daarnaast is er veel bovengemiddelde monitoringsinformatie voorhanden door het hoge aantal meldingen en informatie van bezoekers waaronder fotografen. Zonder die monitoringsinformatie zou het probleem immers ook niet bekend zijn geweest. Het is voor deskundigen volstrekt duidelijk dat het hier gaat om een jonge wolf uit het roedel dat naar de huidige inzichten ook individueel herkenbaar lijkt te zijn aan relatief donkere keelvlekken. De specifieke situatie op het park is daarmee niet te vergelijken met een onbekende wolf die zich ergens willekeurig in het buitengebied zou ophouden in of nabij mensen of bebouwd gebied. Gedeputeerde Staten hebben dus correct gehandeld door zenderen in dit geval niet als onmisbaar onderdeel van de afschrikactie te verbinden. De voordelen voor een mogelijk meer nauwkeurige monitoring wegen immers niet op tegen de nadelen. Overigens en wellicht ten overvloede maakt ook het door LCIE uitgebrachte en hierboven genoemde advies duidelijk dat zenderen geen regulier onderdeel is van de internationaal geadviseerde aanpak, zoals ook blijkt uit de in tabel 1 aanbevolen actie.

GS zijn tevens terughoudend omdat het zenderen van een wolf diverse negatieve gevolgen kan hebben voor een wolf. GS constateren in de redenering van de Faunabescherming tevens een tegenstrijdigheid nu eerst zou moeten worden onderzocht of een kleine verfmakering op een wolf geen nadelige gevolgen heeft voor de roedelstructuur terwijl de Faunabescherming tegelijkertijd zich op het standpunt stelt dat in dat geval ook zou moeten worden gezenderd.

Het aanbrengen van een GPS zender vereist benadering en verdoving van de wolf. Gedeputeerde Staten vinden het bevreemdend dat de Faunabescherming bij deze handelingen geen vragen stelt die zij wel stelt bij het gebruik van het paintball-middel. Namelijk risico op verwonding, onjuiste toepassing en aanbrengen van zichtbare en voor wolven ruikbare gevolgen. Dit alles neemt niet weg dat Gedeputeerde Staten desgevraagd richting onderzoeksinstituten hebben aangegeven geen bezwaar te hebben bij het zenderen op eigen initiatief en kosten mits de onderzoeksdoelstelling duidelijk is en dit de afschrikactie niet in de weg zit. Ook sluiten GS niet uit dat dit in een later stadium alsnog van toegevoegde waarde kan zijn.

Gedeputeerde Staten baseren zich hierbij mede op de aanpak van The Wildlife Team, Denali National Park and Preserve die hiermee in Amerika ervaring heeft opgedaan. Dit blijkt het uit hun in oktober 2007 verschenen rapport waarin staat aangegeven:

“If approached by the wolf the team will attempt to mark the animal (paintball). The team will then attempt to scare the wolf off beginning with the least aggressive method. If scaring the animal away is difficult and it continues to approach or is deterred but approaches again later it is considered fearless. If possible, at this point the animal(s) will be captured and fitted with a radio collar.”

Waarom kan onderzoek naar het effect van een verflodder op roedelgedrag achterwege worden gelaten?

De voorzieningenrechter stelt dat eerst onderzoek naar het mogelijke effect van verf op de roedelvorming noodzakelijk is. Los van de vraag of een dergelijk onderzoek mogelijk is volgen Gedeputeerde Staten deze overweging niet nu hiervoor de motivering ontbreekt waarom dit noodzakelijk zou zijn.

De enkele aanname dat een effect niet kan worden uitgesloten is onvoldoende. Dit klemt te meer gezien de in de Verenigde Staten opgedane ervaring met gebruik van paintball waarvoor wordt verwezen naar de Factfindingstudy en het eerder genoemde rapport van het Denali national park. Gedeputeerde Staten leiden daaruit af dat dit nooit aanleiding heeft gevormd voor een dergelijk verondersteld negatief effect.

Indien de commissie van oordeel is dat dit toch nader onderbouwing behoeft dan overwegen GS van gebruik van verf af te stappen en slechts een neutrale lading te gebruiken die geen sporen op de wolf achterlaat. Het gekozen middel is daarvoor geschikt en de betreffende projectielen zijn voorhanden. Dit vinden GS naar de huidige inzichten het overwegen waard als inmiddels op basis van zichtbare kenmerken het voldoende mogelijk is de betreffende wolf individueel te herkennen. Overigens is voor het uitvoeren van de afschrikactie de herkenbaarheid niet relevant nu iedere wolf die op het park bezoekers bewust te dicht nadert zal worden afgeschrikt. Dat valt immers onder de definitie van onwenselijk afwijkend gedrag.

Tot slot merken Gedeputeerde Staten ten aanzien van de in de ontheffing abusievelijk opgenomen artikel 3.9 Wnb op dat deze bij de te nemen beschikking op bezwaar wordt geschrapt. Het vorenstaande betekent dat Gedeputeerde Staten het bezwaarschrift van de Faunabescherming gegrond achten doch dat de verleende ontheffing met de voorgestelde aanpassingen en aanvullingen in stand kan worden gelaten.

Vertrouwende erop u voldoende te hebben ingelicht.

Datum

5 december 2022

Zaaknummer

2022-015316

Blad

6 van 6

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Gelderland,

5.1.2e

Caroline van Halteren
Teammanager Handhaving

- Uitspraak Voorzieningenrechter Rechtbank Utrecht, 30 november 2022;
- Bezwaarschrift van de Faunabescherming van 4 november 2022;
- Ontheffing op grond van Wet natuurbescherming van 17 oktober 2022 en bekendmaking in provinciaal blad van 3 november 2022;
- Wageningen Environmental Research, Fact finding study “De Wolf is terug in Nederland”, september 2021;
- “Juridische bescherming van de Wolf in Nederland en in een andere Europese Landen” Boerema en Van den Brink B.V. en Element Advocaten, 3 september 2021 in opdracht van BIJ12;
- Interprovinciaal Wolvenplan, IPO 2019;
- Advies gebruik FN 303, werkgroep “internationaal recht en conventioneel wapengebruik”
- FN 303, Less lethal system “the right level of response”,
- Yellowstone National Park, “Yellow Stone Project Annual Report 2020”.
- Large Carnivore Initiative for Europe (LCEI), Statement Specialist Group, gedateerd 23 november 2022;¹
- Denali National Park and Preserve Center Resources, Science and learning, October 2007;
- Logboek toezichthouders en parkwachters NPHV.